

S.L.E.

Dr.Rosangluaia (MD)

S.L.E. hi Systemic Lupus Erythematosis tih lam tawi a ni a. Mizo in hming hran kan neih loh avangin S.L.E tiin kan sawi ve mai thin a, 'Duar natna' ti te pawhin sawifiah kan tum ve bawk thin. Mi tute pawhin kan vei theih laiin damlo za zel a sawmkua (90%) chu hmeichhia an ni a, hmeichhia naupai theih hunlai a upa ho hian an vei duh bik. Mizoramah hian SLE natna hi kan hriatna a la rei teh chiam lova. Mizo zinga SLE natna vei kan hriat hmasak ber pawh kum 24 vel kal ta a kan hriat chhuah chauh kha a ni a. SLE natna leh a hming hrim hrim kan hriatna hi a la rei lo viau nachungin a natna vei Mizo zingah kan tam vang nge ni, he natna hria hi kan tam viau niin a lang.

Engvangin nge he natna hi a lo awm ngawt le?

He natna hi a lo awmna chhan leh vang chiah hriat a ni lova. Mi thenkhat chuan an pianpui atangin SLE natna an vei awlsam bik tih erawh hriat a ni a. Natna hrik vanga awm a ni lova, kan ei leh inah thil tlakchham leh tam tawk loh vanga awm pawh a ni hek lo. Inthlahchhawn atanga he natna vei awlsam bik pianpui te, a bikin hmeichhia zingah leh kan chhehvel khawrelin (environment) kan taksa a danglamna a thlen vangin he natna hi lo awm ta mai niin a lang.

Kan taksa ah engtin chiah nge a thawh dan?

Mihring taksa ah hian natna dotu (auto-antibodies leh immune-complexes) kan nei a. Natna dotu hnathawh kal sual hian SLE natna a thlen a. Mihring taksa a cells te chu natna dotu (hnathawh kalsual vangin) hian a beiin a tichhe ta thin a ni. Chumi awmzia chu Ralvengtu in a tihur ber a hriat sual avangin a venhim tum ber kha a bei ta thung a, a tichhe ta thin ang hi a ni.

Damlo nat dan :

Damlo zawng zawng an natdan a inang vek lova, thenkhatin a tirah an taksa bung khat/hmun khatah chauh natna an vei laiin, thenkhat chuan taksa bung/hmun hrang hrang ah an vei thin. Thenkhatin nasa lo tak leh a chang chang a rawn lang chhuak ang chauhva an vei laiin, thenkhat chuan that deuh lai bik pawh nei lovin eng tik lai pawhin nasa takin an vei thin. A tam ber chuan nasat chang leh dam deuh chang nei angin an awm thin a. Natna vei tawh chuan dam hlen tak tak theih tawh loh tluk a ngaih a ni nachungin damlo za-a sawmhnih (20%) chu inenkawl na em em lak ngai lo khawpin an dam leh thei a ni.

An chaw ei a tui lova, an zawiin an chau thin a, an khua a sikin an cher telh telh thei bawk. SLE natna vei zawng zawng za-a 95 (95%) chuan tuna nat dan ka rawn sawi a eng ber emaw khi an nei thin. Za-a 95 (95%) vel bawkin ruh leh tihrawl na an vei thin a, an ruh nat dan lah hi en mai a a lan dan aiin a na duh viau thung. Za-a 80 (80%) velin vun natna chi hrang hrang an nei thin. Hmai duk, biang tawn tawn (hmar ngul tiamin) duk te, ni sa hua hmai vun natna te, vun bawl leh vual deuh te, vun pan a bikin kutzungtang hmawr pan te, sam tla nasa te, ka leh hmar pan te an nei thei. SLE natna vei zawng zawng chanve vel chu SLE vanga kal natna vei tur a ngaih an ni a, za-a panga (5%) atanga sawm vel (10%) chuan kal natna nasa tak (kidney failure) thihpui khawp natna vei tura ngaih an ni. Kal natna vei chu an zung tlem a, an vung thin. An zun leh thisen test tur a ni a, an kal them lak a test (biopsy) a ngai thin.

Thluak, hnungzang thling leh hriatna thazam englai pawh a khawih thei a. Hriatna thazam diklo, zeng deuh te, rilru buai te, luna leh kaih te an nei thei a. Rilru nguai riau-na leh dawih leh zam

hma riau-na an nei duh hle. Chhan hrang hrang avangin thisen an nei tlem thin a, thisen an neih tlem avangin an hmel a dawldang viau thei. Thisen var chi (white blood cells) te hi an tlachham thei bawk a, thi put vengtu (Platelet) tlem avangin taksa khawi lai lai-ah emaw duk leh khawi lai ber atang emaw a thiput an nei thei bawk.

Lungphu buai (regular lo) te, lung chaklo (heart failure) te, lungphu chawlh vanga thih thutna te a awm thei. Lung leh chuap tuamtu ah tui a tling thei a. Khuh leh thawhah an nei thei a, a nasat phei chuan an thih phah thei. Pumna, kawthalo leh luak te an nei thei. Mitna chi hrang hrang, mitsen rum leh mit del thutna a thleng thei. Heng a chungka ka rawn sawi bak te pawh hian damlo chuan an taksaah SLE avangin natna chi hrang hrang an la vei thei cheu ani. Sawi vek dawn chuan sawi vek sen loh leh zirni tan lo chuan hriatthiam loh tur natna an nih avangin tun tumah chuan sawi vek i tum lo mai ang u.

Engtin nge miin SLE natna an vei tih i rinhlelh theih ang?

Natna tam tak chu testna (enna) chi hrang hrang hmangin eng natna nge a nih tih awlsam leh chiang takin a hriat theih mai a. Entirna : Malaria chu thisen test atangin a hriat theih mai a, Chuap TB vei chu khak test atangin a hriat theih mai bawk thin a. SLE natna erawh hi chu testna chi khat maiin a hriat theih loh bakah test chi hrang hrang hmang pawhin a natna hriat chian theih loh chang pawh a awm thei. Nula emaw nu la naupang lam deuh atang a nu valai deuhva upa in khawsik reh thei mang lo, khawsik sang vak bawk si lo, ruhna, sam tla, ka na, vun natna then khat emaw leh hmai duk chi khat phengphehlep thla ang mai a biang tawn tawn a duk an neih chuan SLE natna an vei leh vei loh finfiah tur a ni a. Doctor rawn ngei ngei tur a ni. Khawsik awmtir thei tu natna tam tak a awm avangin doctor tan pawh a tir lamah chuan rinhlelhna neih a har viau thin reng a ni. Test man thenkhat phei chu a to ang reng viau nghe nghe a ni.

Eng chen nge he natna vei hian an dampui ang kan ti mai thei. Za a panga (5%) atanga sawm (10%) hian kum 2 chhungin an thihpui thin a, za a 10 atanga 18 hi kum nga chhung dam tur a ngaih an ni a, za a 20 atanga 29 hi kum 10 dam tur a ngaih an nih laiin za a 30 atanga 37 vel chu kum 20 vel dam tur a ngaih an ni. He natna thihpui ten an thihna chhan ber chu (natna hrik vang) dangin a tlakbuak avang emaw SLE in kal a khawih chhiat tel vang emaw a ni fo thin.

Natna enkawl dan :

Natna vei tawh chuan a dam hlen leh theih tawh lova, amaherawhchu damchhung a vei tawh tur a ngaih a ni nachungin za-a 25 vel chuan an vei na lovin an nunna atana hlauhawm khawpin an vei lo tura ngaih a ni. Damlo chu a dam hlen leh tawh dawn loh avangin a beidawng mai tur a ni lo. Doctor nen uluk takin inenkawl dan tur an duang tur a ni. A damdawi te hian that lohna (side effects) tam tak a thlen theih thin avangin leh a nih dan tur ang a ei loh chuan a thatpui theih chuang lem loh avangin mahni duh thu ang leh thiamna nei lem lo thurawn ang mai mai a damdawi ei a tha lo. Ei leh in ah kal natna in a tlakbuak te a nih si loh chuan in sum kar viau a tul lova. Sangha/Sangha thau ei tam a tha ti te pawh an awm laiin SLE natna kum tamtak vei tawh chuan chaw/chawhmeh a thau chhia (cholesterol) tamna ei loh a tha.

A tlangpui in na chhawkna te, pum lam damdawi leh Calcium ang chi an ei a ngai thin a. Pumpui damdawi leh Calcium hi chu SLE damdawi in taksa a tihchhiat ven nan a tih a ni thin. SLE damdawi kan hman lar thin te han tarlang ta ila : Corticosteroids (Prednisolone, Methyl Prednisolone etc.), Hydroxychloroquine, Cyclophosphamide, Azathioprine, Methotrexate, Mycophenolate mofetil. Heng damdawite hi mahni duh ang ang leh duh zat zat a inchawh leh ei chi a ni lo tih hriat a tha.

A tawpna atan chuan SLE hi BP sang te, zunthlum vei te ang thovin natna benvawn a ni a. Enkawl theih natna a ni a, enkawl ngun ngai natna a ni a, mahni duh ang ang leh thenawmte rawn ang leh chawh ang a enkawl chi natna a ni lo tih hriat a tha. Thenkhat tan pheï chuan enkawl vak loh pawha dam pui theih tluk a ngaih a ni.